

نقد

یادداشتی بر نمایش نقاشی‌های فیروزه اخلاقی ظهور و خفا

جاوید رمضانی

● مدت‌هاست که تمایز بین هنرمند و نقاش برای من مطرح بوده، اگر به دقت بخواهم بگویم، از زمانی که مفهوم‌گراها در پی عقب‌زدن این رسانه قدیمی یعنی نقاشی بودند، دلیل این رفتار چیزی نبود جز دیالکتیک و گفت‌وگوی بین مادیت و معنویت هنر.

آنها سعی داشتند مفهوم مهم و اثربخش امر خلاق و دیده‌نشده را که در هنر باعث گسترش تمدن می‌شود، حفظ کنند. آن‌چنان که می‌دانید هر آنچه دارای بازار خرید و فروش است، در واقع امر تعریف شده و مورد نیاز است و هنر خلاقه به‌سختی و در ابتدا مورد تققد بازار قرار می‌گیرد.

نقاشی رسانه‌ای است که به‌دلیل داشتن سرنمون کهن همیشه می‌تواند درگیر بازار و مفاهیم از پیش تعریف‌شده باشد. در جوامعی که اصالت با سرمایه است، این مسئله همیشه هنر را مورد تهدید قرار می‌دهد. از این زاویه که بنگرید تفاوت هنرمند و نقاش در قضاوت و بررسی هر اثر هنری بسیار مورد توجه بوده و خواهد بود. در آدینه دو هفته گذشته نمایشی از آثار فیروزه اخلاقی (فرناز اخلاقی) در گالری آرت‌سنتر به نمایش درآمد. اخلاقی در پنج سال ورود خود به دنیای هنر ایرانی فعالیت‌های زیادی انجام داده و به‌سرعت خود را مطرح کرده است.

اخلاقی، نقاشی را از کودکی و ۱۰سالگی آغاز کرد و در نوجوانی در محضر استاد سرروز بارسقیان اصول نقاشی کلاسیک را آموخت. او در دانشگاه سوره در رشته معماری تحصیل کرد و سپس برای ادامه تحصیل به یونان و آلمان سفر کرد. او در ابتدا وارد آکادمی هنر یونان شد و در آلمان به آکادمی هنر فرانکفورت رفت و در رشته نقاشی تحصیل کرد. این هنرمند همچنین به چهار زبان فارسی، انگلیسی، یونانی و آلمانی مسلط بوده و نمایشگاه‌های داخلی و خارجی بسیاری را به ثبت رسانده است. فیروزه اخلاقی هم‌اکنون نماینده یونسکو در ایران و مدیر یونسکو (دفتر یونان در آتن) در خاورمیانه در رشته‌های نقاشی، عکاسی، مجسمه‌سازی و موسیقی است. او در کارنامه خود جایزه تصویرسازی کتاب یونان به زبان یونانی («سفر فریدون») و همچنین تدریس طراحی و نقاشی در کشورهای ایران، آلمان و یونان را به ثبت رسانده است. اخلاقی که همین امسال در انتخابی شایسته در هفتادوینچمین سالگرد «انجمن هنرمندان آلمان» به عضویت آن درآمده، در نمایش جدید خود کارنامه مطالعات ۳۰ساله خود را در معرض دید مخاطبان قرار داده است.

آن‌چنان که در ابتدای متن خود مطرح کردم، فن و تکنیک و کارنامه مادی هر اثر نقاشی می‌تواند در اعلادرجه آموزش‌های یک هنرمند قرار داشته باشد اما قطعا هنرمند لقبی است که مشکل بتوان به همه نقاشان خطاب کرد و همین نکته ما را بر آن می‌داند که ارزش‌های هنری را از کارکردهای اقتصادی آثار جدا کرده و بررسی کنیم. این کارنما هنرمندی را نشان می‌دهد که در آغاز راه جریان بازار قرار دارد. او نقاش خوبی است که می‌تواند هنرمند بزرگی شود.

در کارنمای فعلی اخلاقی ما شاهد میان ماندن در بین فضایی انتزاعی و واقع‌گرا هستیم، آن‌چنان که وی به هنری سرنمونی تعلق دارد. حقیقت پیدا و پنهان، تمایل شدید وی به رازورزی تا آنجا گسترش داشته که بستری شرق‌شناسانه برای آثارش فراهم کرده است. همین امر وی را از جریان ریسیست در حال جدا کرده و در عالم خیال جریانی شخصی را در روایت‌های خود پیگیری می‌کند که این جریان برای مخاطب در حکم معمایی است و در کنار قدرت تکنیکی جذاب آثارش، دافعهای تولید می‌کند.

انگاره‌های بین‌النهرینی که آغاز گفت‌مان شرق‌شناسانه بوده، همچنین معماری مکان‌های کهن و دخمه‌های زیستن مردمان باستانی، فرم‌هایی تودرتو پدیدار می‌کند که با ترکیبات رنگی متعادل لایه‌های نقاشی را انفرشده می‌کنند. این فرسدرگی از ارزش‌های فضاسازی آثارش می‌کاهد. او در گریز از جهان پرتلاطم مردانه به فضایی تخیلی و زنا‌نه، سعی در شفاف‌ترشدن دارد. نکته قابل تأمل جریان ورود آثار است؛ نمونه‌های ارائه‌شده از گذشته تا جدیدترین تابلوها، حاکی از تکاپوی روحی وی و گرایش به لحنی واقع‌گراتر است.

این روند پیدا و پنهان در ساختار حرفه‌ای نمایشگاه هنرمند تأثیرات بسیاری داشته که جریان حرفه‌ای کارش را تحت تأثیر قرار می‌دهد. کاستی‌های کاتالوگ دیجیتال هنرمند در بیان بیوگرافی و عدم توضیحاتی برای آثار خود حاکی از این پوشیدگی هاست. اخلاقی از سال‌های ۲۰۰۴ نمایش آثارش در خارج از ایران را آغاز کرده و این نمایش اوج قابل توجه در روند تطور زیبایی‌شناسی وی خواهد بود، زیرا در حال دگردیسی به جریانی واقع‌گراست. نکات قابل ذکر در لحن نقاشانه او در موارد زیر قابل بررسی است: تولید جهان زنا‌نه به‌لحاظ رفتار زیبایی‌شناسانه تمایل به فرمالیسم روایتگر استفاده از رنگ به‌عنوان عنصر اصلی بصری بازخوانی تفکر شرق‌شناسانه روایتگری درون‌بنیاد تک‌رسانه‌ای بودن و عدم ارائه آثاری در رسانه‌های هنری دیگر مانند مجسمه.

تجسمی

گفت‌وگو با سعید باباوند و رسول احمدی در باره چاپ به بهانه نمایشگاه «معاصریت، توالی و اثر»

چاپ هنری شیفته‌وار است

هنر در ایران است و ربطی به اصطلاح «هنر معاصر» ندارد. ما در میان مجموعه‌داران، هنرمندان و مجموعه‌ها هرچه گشتیم قیل از دهه ۴۰

نتوانستیم کاری پیدا کنیم. دربراره توالی و اثر هم باید بگویم وقتی اثری «خلق» می‌شود از آن یک نسخه وجود دارد، اما وقتی چاپ را «تولید» می‌کنیم، در واقع آن اثر استمرار و توالی پیدا می‌کند. در رابطه با حرف سعید که گفت جریان چاپ هنوز شناخته نشده است، باید بگویم وقتی از یک اثر نسخه‌های مختلف به وجود می‌آید این حس را برمی‌انگیزد که انکار این نسخه تقدس و اورجنالیتهی اثر تک‌نسخه را ندارد و گویی مالکیت اثر برای کسی که می‌خواهد آن را بخرد از دست می‌رود. این نگاه در بسیاری از مجموعه‌داران، گالری‌دارها و حتی هنرمندان ما هست که همین باعث می‌شود چاپ دستی جا نیفتد.

ک **چالش جدی‌ای که در مقابل چاپ وجود دارد و الان هم اشاره کردیم**

«همه» برپا کرده و عنوان آن را **«معاصریت، توالی و اثر، گذاشته است**. شاید این نمایشگاه در راستای دیگر اقدامات اخلاقی در سال‌های اخیر می‌خواهد بر چاپ دستی به‌مثابه یک هنر تأکید ورزد و از دریچه چاپ به موضوعات و جهان هنری آثار هنرمندان نظر بیندازد. فرصتی دست داد تا به بهانه این نمایشگاه با سعید باباوند، گرافیست و منتقد و رسول احمدی، نقاش، درباره این نمایشگاه **به گفت‌وگو بنشینیم.**

ک **لطفا دیدگاهتان را درباره چاپ دستی و پیشینه‌ای که در ایران داشته**

است، بگویید. چاپ دستی خیلی زود و بلافاصله پس از غرب به ایران آمد

و از زمان مصورالملک تا امروز اتفاقات زیادی برای چاپ دستی افتاده

است. هنرمندان زیادی به شکل‌کار هنری روی آوردند؛ اما هیچ وقت

محبوب طبع عام و خاص تا به امروز واقع نشد؟

رسول احمدی: اینکه می‌فرمایید چاپ دستی خیلی زود به ایران آمد درست است؛ اما بیشتر صناعت بود تا هنر و بیشتر در چاپ کتاب و تصویرسازی‌های آن کاربرد داشت و البته این ورود زودهنگام مدیون جریان روشنفکری بود. در واقع چاپ دستی بود؛ اما اثر هنری با آن ساخته نمی‌شد. ولی چاپ دستی هنری در ایران بسیار نوا است؛ اما شما در غرب و شرق از چند سده قبل افرادی مانند دورر یا هوکوسای را دارید که چاپ چوب و فلز به معنای هنری می‌کردند. چاپ دستی به معنای هنر در ایران سابقه‌ای کمتر از ۵۰ سال دارد و حتی تا همین الان هم جایش را در آکادمی باز نکرده و در دانشگاه هم آموزش صحیحی ندارد.

سعید باباوند: از دوره رنسانس در اروپا همواره هنرمندان چاپ‌کار صاحب‌نامی مانند رامبراند و دومیه این هنر را توسعه داده‌اند. همچنین در شرق سنت چاپ وجود دارد و نمونه‌های درخشانی از هوکوسای، هیروشیگه و… می‌شناسیم. این چاپ‌های هنری ریشه‌اش در سنت‌های هر منطقه است؛ از کتاب‌آرایی پیش‌رنسانسی تا سنت درازمدت چاپ در شرق. ما هم چاپ‌هایی داشته‌ایم که در حوزه صنایع دستی بوده است، مانند چاپ قلمکار ولی این سنت به امروزمان متصل نشده است.

به نظر می‌رسد ما چنین چیزی را تا نوا دوره قاجار نداریم. در روزگار قاجار تنها چاپ سنگی وارد ایران می‌شود. اصلا در خاطر من نیست آن زمان چاپ فلز-یا چاپ چوب یا چیزی از این دست داشته باشیم. در روزگار قاجار عکسی در شبکه اجتماعی می‌گذارم. آن را تکثیر کرده است. روزی هنر مفهومی در انحصار طبقه اشراف، دربار و الیت بود. هنوز هم این اخلاق در بسیاری از کلکتورهای مانده که کارهایشان را از چشم‌ها پنهان می‌کنند و نوعی تنزه‌طلبی دارند.

در قدیم مثلا نسخه یا نقاشی‌ای که برای شاه یا خاندان‌های اشراف ساخته می‌شد، گنجی بود که پنهان از نظرها می‌ماند و فقط خودشان آن را می‌دیدند. گویی این پنهان‌کاری اشرافیت را تشدید و تثبیت می‌کرد. اما به گمانم چاپ از این جهت با جهان در حال تکثیر و صنعتی همراه است و روی همین مفهوم تأکید می‌کند

شده. ما در عصر صنعت و تکثیر هستیم. وقتی هنرمندی از اثرش عکسی در شبکه اجتماعی می‌گذارد، آن را تکثیر کرده است. روزی هنر مفهومی در انحصار طبقه اشراف، دربار و الیت بود. هنوز هم این اخلاق در بسیاری از کلکتورهای مانده که کارهایشان را از چشم‌ها پنهان می‌کنند و نوعی تنزه‌طلبی دارند.

در قدیم مثلا نسخه یا نقاشی‌ای که برای شاه یا خاندان‌های اشراف ساخته می‌شد، گنجی بود که پنهان از نظرها می‌ماند و فقط خودشان آن را می‌دیدند. گویی این پنهان‌کاری اشرافیت را تشدید و تثبیت می‌کرد. اما به گمانم چاپ از این جهت با جهان در حال تکثیر و صنعتی همراه است و روی همین مفهوم تأکید می‌کند

شده. ما در عصر صنعت و تکثیر هستیم. وقتی هنرمندی از اثرش عکسی در شبکه اجتماعی می‌گذارد، آن را تکثیر کرده است. روزی هنر مفهومی در انحصار طبقه اشراف، دربار و الیت بود. هنوز هم این اخلاق در بسیاری از کلکتورهای مانده که کارهایشان را از چشم‌ها پنهان می‌کنند و نوعی تنزه‌طلبی دارند.

در قدیم مثلا نسخه یا نقاشی‌ای که برای شاه یا خاندان‌های اشراف ساخته می‌شد، گنجی بود که پنهان از نظرها می‌ماند و فقط خودشان آن را می‌دیدند. گویی این پنهان‌کاری اشرافیت را تشدید و تثبیت می‌کرد. اما به گمانم چاپ از این جهت با جهان در حال تکثیر و صنعتی همراه است و روی همین مفهوم تأکید می‌کند. من امروز به تولید اثر هنری بیشتر از خلق اثر هنری اعتقاد دارم. وقتی از خلق حرف می‌زنیم برای هنرمند جایگاهی قدسی می‌تراشیم، اما واژه تولید هنرمند را در مقام فردی مانند سایر افراد جامعه می‌گذارد و هاله قدسی‌اش را می‌گیرد و این مردن است. احمدی، چیزی که می‌توانم اضافه کنم این است که دو ضعف عمده داریم که یکی آموزش آکادمیک است. در آموزش علاوه بر کمبود منابع آموزشی، کمبود وسایل کار هم داریم. داکيومنت تعریف‌شده‌ای نیست تا از آن آموزش ببینند و همه فقط شنیده‌ها را انجام می‌دهند. و دوم جانداختن تکثیر بین کلکتورها و خریداران اثر هنری؛ این نکته باید جا بیفتد که اثر تکثیرشده نیز مانند اثر اورجنال یا تک‌نسخه ارزشمند و البته همنه قدر و جایزیت‌های این تکنیک است. طبعاً اگر بازار این کار هم بهتر شود، اقبال بیشتری به چاپ هنری خواهد شد.

ک **در این نمایشگاه ۷۵ هنرمند و ۱۵۸ اثر حضور دارند، چه شد که به**

گالری گردی

سیاه‌مشق‌های معاصر در پروژه‌های ۰۰۹۸۲۱

نخستین تجربه‌ها

● مجموعه‌ای از آثار دامون خان‌جان‌زاده با عنوان «سیاه‌مشق‌های معاصر» از روز جمعه، ۱۲ آذر در پروژه‌های ۰۰۹۸۲۱ افتتاح خواهد شد. کیوریتور این مجموعه، ایمان صفایی است. نمایشگاه تا ۲۳ آذر برپا خواهد بود. مجموعه کنونی در قالب نمایشگاه‌هایی با عنوان «پروژه ۲۱ – ۴» به کیوریتوری ایمان صفایی برگزار می‌شود. ایمان صفایی، مدیر پروژه‌های ۰۰۹۸۲۱ به عنوان هنرمند به خط فارس علاقه‌مند است و مجموعه‌ای از آثار را با الهام از خط فارسی خلق کرده. به نظر می‌رسد می‌توان ردپای این علاقه‌مندی را در کیوریت مجموعه کنونی آثار دامون خان‌جان‌زاده هم مشاهده کرد. این نمایشگاه در طبقه دوم پروژه‌های ۰۰۹۸۲۱ به نمایش درخواهد آمد. در همین روز، در طبقه اول این مجموعه، از نسخه چاپی شاهنامه طهماسبی رونمایی می‌شود که پروژه‌های ۰۰۹۸۲۱ با مشارکت موزه هنرهای معاصر چاپ کرده است. این نمایشگاه نخستین نمایشگاه دامون خان‌جان‌زاده است. او پیش‌تر در سال ۱۳۹۷ در یک نمایشگاه گروهی در گالری آ حضور داشته است. نمایشگاه «پروژه ۲۱ – ۴ سیاه‌مشق‌های معاصر» تا روز سه‌شنبه، ۲۳ آذر برای تماشا برقرار است. علاقه‌مندان می‌توانند همه‌روزه، به‌جز روزهای شنبه از ساعت ۱۶ تا ۲۰ به نشانی خیابان کریم‌خان‌زند، خیابان خرمند، کوچه ۱۸، شماره ۲۵ مراجعه کنند.

نمایشگاه مرضی متقی با مشارکت جامعه دهییم

● نمایشگاه جدید آثار مرضی متقی با عنوان «پروژه تروما - در جست‌وجوی انسان از دست‌رفته» از روز جمعه ۱۲ آذر با مشارکت جامعه دهییم و مؤسسه فرهنگی معیار به کیوریتوری زروان روح‌بخشان برپا می‌شود. نمایشگاه پروژه تروما - در جست‌وجوی انسان از دست‌رفته» به شکل چندرسانه‌ای در گالری جامعه هنری دهییم برپا خواهد شد. مرضی متقی که از چند سال پیش به واسطه سبک شخصی‌اش به شهرت رسیده بود، آخرین بار در یک نمایشگاه گروهی با کیوریتوری زنده‌باد کاوه نجم‌آبادی آثارش را در کنار سایر بویه سادات‌نیا و حامد حیدری نمایش داد که با استقبال خوبی مواجه شد. فارغ از آن نمایشگاه او بارها در نمایشگاه‌های گروهی متعدد شرکت کرده است. او تاکنون چند نمایشگاه انفرادی از آثارش را برپا کرده است. زروان روح‌بخشان، کیوریتور این نمایشگاه، یکی از فعال‌ترین کیوریتورهای هنر ایران است که تاکنون نمایشگاه‌های مختلفی را برگزار و با هنرمندان متعددی همکاری کرده است. او علاوه بر کیوریت آثار هنری، مدرس و منتقد هنری هم هست و تاکنون شاگردان زیادی را پرورش داده است. او درعین‌حال در حوزه نظری هنر هم کار می‌کند و از گردانندگان نشریه تخصصی پشت‌بام است که روی تاریخ هنر معاصر ایران کار می‌کند. نمایشگاه «پروژه تروما - در جست‌وجوی انسان از دست‌رفته»، آثار مرضی متقی به کیوریتوری زروان روح‌بخشان همه‌روزه از ساعت ۱۶ تا ۲۰ پذیرای علاقه‌مندان است. در روزهای جمعه گالری تا ساعت ۲۱ باز خواهد بود. علاقه‌مندان می‌توانند به نشانی خیابان شریعتی، پس از پل صدر، جنب کوچه هدایت، شماره ۱۷۳۶ مراجعه کنند.

نمایشگاه نقاشی‌های آیلار دستگیری در گالری شماره ۲

سراپا چشم می‌شوی

● آیلار دستگیری، مجموعه جدید آثارش را از روز جمعه، ۱۲ آذر، در گالری آ شماره ۲ به نمایش گذاشت. این مجموعه که «سراپا چشم» نام دارد تا ۲۳ آذر برپا خواهد بود. این نمایشگاه، سومین نمایشگاه انفرادی آیلار دستگیری، متولد سال ۱۳۴۶ است. او پیش‌تر دو نمایشگاه انفرادی، به سال ۱۳۹۵ در گالری دل‌گشا با عنوان «گردش چشم» و در سال ۱۳۹۸ در گالری آ با عنوان «آبی کم‌رنگ»، برگزار کرده بود. به‌جز این دو نمایشگاه انفرادی در چندین نمایشگاه گروهی هم حضور داشته و آثارش را نمایش داده است. در آثار جدید دستگیری، رنگ نقش مهمی را ایفا می‌کند. همچنین فضاسازی در آثار این هنرمند اهمیت دارند که می‌توان تأثیر تصویرگری و اپنیمیش را در آنها مشاهده کرد. ساعت کاری گالری آ در روزهای جمعه از ساعت ۱۶ تا ۲۰ است، اما این گالری در روزهای وسط هفته، همه‌روزه از ساعت ۱۲ تا ۲۰ آماده حضور علاقه‌مندان است. علاقه‌مندان می‌توانند برای تماشای نمایشگاه «سراپا چشم» به نشانی خیابان سنایی، خیابان شاهین (خردی)، شماره ۱۸، طبقه دوم مراجعه کنند.